

Çeviri
Translation

Yazar/Author: Soren KIERKEGAARD

Çevirmen/Translator: Şeniz YILDIRIMER

İstanbul Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Felsefe Tarihi ABD, Doktora Öğrencisi,
İstanbul-Türkiye
senizyil@hotmail.com

Johannes Climacus ya da Her Şeyden Şüphe Edilmelidir

Öz

Danimarkalı filozof Soren Aabye Kierkegaard'ın gençlik eserlerinden olan *Johannes Climacus ya da De omnibus dubitandum est*, “Her şeyden şüphe edilmelidir.” ilkesinin eleştirisini konu edinir. Modern felsefede Descartes'ın felsefenin temel ilkesi olarak belirlediği bu yaklaşım, filozofun yaşadığı dönemde hakim felsefi görüşün sahibi olan Hegel tarafından devam ettirilmiştir. Kierkegaard, felsefenin şüphe ile başlamasını eleştirirken, şüphe, şuur, tefekkür kavramlarına özgün yorumlar geliştirir. Bu çalışmada söz konusu eserin bazı bölümleri tercüme edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Şüphe, Şuur, Tefekkür, İdeallik, Gerçeklik.

JOHANNES CLIMACUS, OR DE OMNIBUS DUBITANDUM EST*

Çeviriye Dair Önsöz

1813-1855 yılları arasında yaşayan Danimarkalı filozof Soren Aabye Kierkegaard, kısa süren ömrüne rağmen velud bir yazarlıkla pek çok özgün eser ortaya koymuştur. Eserlerinde edebî dili ustalikle kullanmasının yanı sıra, ironi, mizah, mesel gibi unsurları da ekleyerek, diyalektik yöntemin ön plana çıktığı felsefî bir üslubu benimsemiştir. *Johannes Climacus ya da De omnibus dubitandum est* onun ilk felsefî çalışması sayılabilir. Kierkegaard'ın gençlik eserlerinden olmasına rağmen, tamamlanması ve yayımlanması *Günlükler*'le birlikte olmuştur.

Kierkegaard, edebî üslubunu yoğun olarak kullandığı ve 1843 yılında yazdığı *Ya/ Ya da (Either/ Or)* adlı eserinden sonra, Yunan felsefesi ve modern felsefe ile daha çok meşgul olmaya başlamıştır. Eserde bu ilginin ilk izleri görülür. Şuur, şüphe ve tefekkür üzerine yoğunlaşan çalışmada, *Tekerrür (Repetition)* adlı eserinde olduğu gibi aykırı görüşler yer alır. Eser, 1842 yılında başlanmasına rağmen 1843 yılına kadar bitirilmemiş, *Felsefe Parçaları (Philosophical Fragments)* ve *Felsefe Parçaları'na Bilim Dışı Tamamlayıcı Eklenti (Concluding Unscientific Postscript to Philosophical Fragments)* adlı eserlerinde olduğu gibi 'Johannes Climacus' müstear ismi kullanılmıştır.

Esas olarak üç bölümden oluşan eserin *Giriş* kısmında, hikaye biçiminde Johannes Climacus'un hayatı anlatılmıştır. *Pars Prima*'da kahramanın felsefeye yönelmesine dair hikayesel anlatım devam ederken, bölümde incelenecek felsefî tezler belirtilir: 1) Felsefe şüpheyile başlar; 2) Felsefe yaparken kişi şüphe duymalıdır; 3) Modern felsefe şüpheyile başlar. Bu bölümün üç kısmında her bir tez ayrı bir başlıkla ele alınır. Özellikle üçüncü tez, sonra birinci, sonra ikinci tez araştırılır. Modern felsefenin şüphe ile başlamasının zorunlu mu, yoksa imkân dahilinde mi olduğu sorgulanır. İkinci teze ilgili olarak, bu tezin kişi ile ilişkisi başlıklar halinde incelenirken, son olarak birinci tezin kapsamı açıklanır. *Pars Secunda* da diğerlerinde olduğu gibi bir *Giriş* ile başlar. Tercümede ilk *Giriş*'in hepsi verilirken *Pars Prima*'ya ait *Giriş*'in sadece son kısmı alınmış, bu bölümle ilgili bahsedilen başlıklar atlanarak *Pars Secunda*'ya geçilmiştir. Son bölüm ise tam olarak verilmiştir. Ancak metinde bölümün ilk başlığı maddelendirilirken, ikinci maddeye rastlanmaz; bu da eserin tam olarak bitirilmemiş olduğunu gösterir. 'Johannes Climacus', Kierkegaard'ın eserlerinde kullandığı pek çok müstear isimden biridir. Dolayısıyla aslında üçüncü bölüme kadar sunulan hayat hikayesi müstear isim altında kendisine aittir. Böylece hikaye ve felsefî tetkiki birlikte sunan bu eserde, filozofun yazarlık ve felsefî ustalığını birleştiren özgünlüğü açıkça gözlemlenebilir.

* Soren Kierkegaard, "Johannes Climacus, or De omnibus dubitandum est", ed. Howard V. Hong, Edna H. Hong, *The Essential Kierkegaard*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 2000, 126-137. Kierkegaard'ın *Johannes Climacus ya da Her Şeyden Şüphe Edilmelidir* (Eserin orijinal başlığında geçen Latince *De omnibus dubitandum est* ifadesi, Türkçe karşılığı "Her Şeyden Şüphe Edilmelidir" şeklinde alınmıştır.) adlı eseri, kitaplarının toplu bir özeti yer aldığı, künyesi verilen eserde bazı bölümler çıkarılarak yayımlanmıştır. Tercümede, editörler tarafından seçilen bu kısımlar esas alınarak Türkçe'ye sunulmuştur.

Eserde ele alınan tezler Descartes, Hegel ve H. L. Martensen (1808-84) tarafından dile getirilmiştir. Kierkegaard'ın yaşadığı dönemde Kopenhag Üniversitesi'nde İlahiyat Profesörü olan Martensen bir Hegelcidir. Özellikle üçüncü tez, Descartes ile birlikte başladığı düşünülen modern felsefeye vurgu yapar. Modern felsefe ontoloji yerine epistemolojiyi öne çıkararak felsefede bir yön değişikliğine sebep olmuş, Descartes'ın ünlü 'Düşünüyorum, o halde varım.' (Latin. *Cogito ergo sum*) yargısı, yeni bir 'ben' kavramı geliştirmiştir. Kierkegaard, kendi çağında ağızdan ağıza dolaşan bu tezlere önceki yaklaşımlardan farklı açılımlar getirir. O, zihinsel bir hakikat tanımıyla ilgilenmez ve spekülasyon olarak gördüğü metafizik yöntemi kabul etmez. Ona göre Descartes'ın 'ben'i zihinsel faaliyetle ilgiliyken, iman eylemiyle ilgili değildir ve *cogito* sadece bir totolojidir: "Eğer *cogito*'da 'ben' bir kişi olarak anlaşılacaksa bu önerme hiçbir şeyi kanıtlamaz. Ben düşünüyorum, *ergo* (öyleyse) benim; fakat eğer ben düşünüyorsam, o zaman ben olduğuma dair önemsiz bir şüphe vardır; ben olduğum zaten öne sürülmüştü ve bundan dolayı ilk ifade ikincisinden daha fazla şey söyler. [...] Sonuç yoktur, çünkü önerme bir totolojidir."¹

Kierkegaard, ikinci olarak döneminde oldukça yaygın olarak kabul gören Hegel felsefesini eleştirir. Hegel de Descartes gibi felsefi sistemi düşünce ile açıklamak istemiş, varoluş ve düşünce arasındaki boşluğu yok saymıştır. Bu anlayışları reddeden Kierkegaard, insanın varoluşunu ve Tanrı ile olan ilişkisini ön plana çıkaran bir yaklaşımı benimser. Metinde modern felsefenin şüphe ile başlaması eleştirilerek, spekülasyonun bilgiyi elde etmenin daha üstün bir yöntemi olarak kabul edilmesi sorgulanır. Bunun üzerine Kierkegaard, felsefenin temeline konabilecek alternatif bir yöntemi araştırır. Çalışmada şüphe kavramı, şuur, tefekkür, tekerrür, ideallik, gerçeklik, dolaysızlık gibi kavramlarla ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılır. Özellikle önemli olan yaklaşım, ideallığın gerçeklik ile oluşturduğu ikili ilişkinin ortaya konmasıdır. O, daha sonra fiiliyata ve gerçekliğe yaptığı vurgu ile varoluş kavramını geliştirecektir. *Pars Secunda*'da kısaca betimlenen bu kavramlar ve ilişkiler, onun bütün felsefesinin ana temalarını hatırlatır. Şüphecilik ve modern felsefe ile ilgili temel eleştirisi ahlakî olanın göz ardı edilmesidir. Oysa insan dünyada her zaman Tanrı huzurunda olduğundan, söylediği ve yaptığı şeylerin hepsi ahlak kapsamında olmak durumundadır. Dolayısıyla şüphecilik günlük hayata uyarlanamaz, spekülatif ve varoluşsal değildir.

Pars Secunda'da şüphe, tefekkür ve şuur üzerine yapılan açıklamaların anlaşılması zordur. Genel olarak şüphe olumsuz yönüyle değil, ilişkisel özelliği ile ele alınır. O, şuurun kategorilerinin üçe bölündüğünü ve şüphenin imkânının iki terimin diğeriyle ilişkili olduğu üçüncüde yattığını belirtir. Genellikle düşünüldüğü gibi tefekkür şüpheyi değil, şüphe tefekkürü üretmektedir; şüphe, şuur ve tefekkür arasındaki ilişki yoluyla ortaya çıkar. Bu arada modern şüphecilerle birlikte Yunan şüphecilerine de değinilerek onların tutarlı yaklaşımlarına dikkat çekilir. Bütün bunlara ideallik, gerçeklik ve tekerrür kavramlarıyla ilgili açıklamalar eklenir. Kierkegaard'ın birbirine bağladığı bu kavramlarla dansı sürükleyici bir şekilde devam ederken, birden metnin sonu gelir; ancak net bir sonuç ortaya konmaz.

¹ Soren Kierkegaard, *Concluding Unscientific Postscript to the Philosophical Crumbs*, ed. and trans. Alastair Hannay, Cambridge University Press, 2009, 265.

Eser, şüphenin zihinsel bir kavram olmayıp iman yoluyla anlaşılabilceğini imâ ederken, Kierkegaard felsefesinin kodlarını da kısmen sunar. Ele alınan pek çok kavramın tanımları ve birbirleriyle olan ilişkileri ele alınırken, Kierkegaard'ın özellikle ikilikleri ve karşıtlıkları ortaya koyması, ikilikler yoluyla ilişkinin varlığına dikkat çekmesi kayda değerdir: “O halde şuur, usulü karşıtlık olan bir ilişkidir.” Benzer şekilde tekerrür, ancak ideallik ve gerçeklik ikiliği ile mümkün olabilir: “İdeallik ve gerçeklik birbirlerine temas ettiklerinde tekerrür ortaya çıkar.”, “Karşıtlık şuurun ve onun tabiatının varoluşa gelmesidir.” Böylece Kierkegaard, şuur ve şüphenin karşıtlıkta bulunduğunu belirtmiş, ideallığı gerçeklik ile birlikte değerlendirerek varoluştaki ikiliği keşfetmiş görünmektedir.

GİRİŞ

Birkaç yıl önce H... şehrinde Johannes Climacus isimli genç bir öğrenci yaşamıştı. Dünyada önemli olmak gibi bir arzusu yoktu, zira tersine olarak sessiz ve münzevi bir şekilde yaşamaktan hoşlanıyordu. Onu tanıyanlar, insanlarla yakın ilişkiye girmekten kaçınan kapalı tabiatını, içten içe hüzünlü ya da aşık olduğuna bağlıyorlardı. Bilinen anlamda ikinci tahmin doğru değildi; böyle düşünenler, aynı zamanda onun rüyalarının nesnesinin bir kız olduğunu düşünmekle de yanılıyorlardı. Böyle hisler bütünüyle onun kalbine yabancıydı; tıpkı dış görünüşünün narin ve kırılğan, neredeyse şeffaf olup, ruhunun da benzer şekilde bir kadın güzelliğiyle cebzolmayacak kadar entelektüel ve ruhanî olması gibi. O aşıktı, tutkulu bir şekilde düşünceye ya da daha doğru bir deyişle düşünmeye aşıktı. Hiçbir genç aşık, sevdiğinin göğsünde açılarak karşılık bulan sevginin vurucu ışığıyla, göğsünde erotik aşkın (Dan. Elskov) uyanmasıyla gelen akıl almaz dönüşümle bu denli tahrik olamazdı; o bir düşüncenin diğerine bağlanmasıyla zuhur eden anlaşılabilir dönüşümden çok daha fazla tahrik oluyordu. Bu dönüşüm onun için, ruhunun dinginliğinde, önsezilerinin ve beklentilerinin karşılandığı mutlu bir andı. Böylece, düşünürken başının olgun bir buğday başağı gibi eğilmesi, sevdiğinin sesini dinlemesi sebebiyle değil, fakat düşüncelerin gizli fısıltısını dinlemesi, rüya gibi bir bakış elde etmesi ise onun [sevgilisinin] resminin imaları sebebiyle değil, görünür hale gelen düşüncenin hareketine sahip olması yüzündendi. Tek bir düşünceyle başlamak ve sonra tutarlı düşünme yoluyla adım adım daha yükseğine ulaşmak bir hazdı; çünkü tutarlı düşünme onun için bir *scala paradisi* [cennet merdiveni] idi ve kendi kutsanmışlığı ona meleklerinkinden daha olağanüstü geliyordu. Bu yüzden devam etmiş olduğu noktadan daha yüksek bir düşünceye ulaştığında, benzer tutarlı düşüncelere balıklama dalması tarifsiz bir neşe, tutkulu bir mutluluktur. Fakat bu durum her zaman onun arzusuna göre meydana gelmiyordu. Eğer tutarlı düşünmeyle bağlantılı gibi görünen pek çok düşüncüyü uzaklaştırmamış olsaydı, ümitsizliğe düşebilirdi; bu durumda hareketi kusurlu ve eksik olurdu. O zaman her şeye yeniden başlaması gerekirdi. Başarılı olmuşsa, büyük heyecan duymuş, neşe için uyuyamamış ve saatlerce çalışmaya devam etmiş olmalıydı; çünkü düşüncenin iniş ve çıkışı eşsiz bir hazdı. Bu mutlu saatlerde adımları yavaş, hemen hemen belirsizdi; diğer zamanlarda ise sıkıntılı ve istikrarsız. Çalışması boyunca tutarlı düşünme yolunu bulamazsa bunalırdı; çünkü bitirmiş olduğu, fakat henüz yeterince açık ve mükemmel hale gelmemiş olan bütün tutarlı düşünceleri

kaybetmekten korkardı. Birbiri üzerine yığılmış ince ve kırılğan eşyaları taşıyan birini gördüğümüzde, onun istikrarsız ve sürekli olarak ana dengeyi sağlamaya çalışarak yürümesi bizi şaşırtmaz. Eğer yığını görmemişsek gülümseriz; tıpkı pek çok kişinin, onun ruhunun genellikle hayrete sebep olandan çok daha uzun bir yığını taşıdığından şüphe etmeyerek Johannes Climacus'a gülmesi gibi. Climacus'un ruhu ise tek bir tutarlı düşüncenin kayıp gitmesinden ve böylece hepsinin çökmesinden endişeliydi. Bu sebepten ona güvenleri, bir danstaki kadar acele hareketlerle caddeden geçmesi anında, herhangi birinin memnunlukla geriye dönüp ona gözünü dikmesinden rahatsız olduğu kadar önemsemiyordu. İnsanlara aldırış etmiyor ve onların da kendine aldırımlarını hayal etmiyordu; dünyaya karşı bir yabancıydı ve öyle kalacaktı.

Eğer Climacus'un tutumu onu iyi tanımayan birine bir şekilde dikkate değer görünürse, bu durum onun önceki hayatını bir parça bilen birisi için hiçbir şekilde açıklanamaz; çünkü şimdi o yirmi birinci yaşında, büyük oranda her zaman olduğu gibidir. Onun doğal tabiatı çocuklukta bozulmamış ve olumlu koşullarla geliştirilmişti. Evi pek eğlence sunmuyordu ve o hemen hemen hiçbir zaman dışarı çıkmıyordu; kendi kendisiyle ve kendi düşünceleriyle meşgul olmaya çok erken alışmıştı. Babası sıkıcı ve monoton görünen çok sert bir adamdı, fakat bu kaba gösterişsiz örtünün altında, onun ilerleyen yaşında bile sönükleşmeyen coşkulu bir hayal gücü gizliyordu. Johannes dışarı çıkmak için izin istediğinde, bu istek genellikle reddedilirdi; fakat babası ara sıra kendini affettirmek için, onun elini tutarak zemin üzerinde bir aşağı, bir yukarı yürümeyi önerirdi. İlk bakışta bu zavallı bir telafi gibi görünse de, kaba gösterişsiz örtü gibi, altında bütünüyle farklı olan bir durumu saklamaktaydı. Teklif kabul ediliyordu ve nereye yürüyecekleri kararı tümüyle Johannes'e bırakılıyordu. Ülke sarayı yanındaki şehir kapısına veya sahile doğru, ya da – Johannes'in isteğine uygun olarak caddeler civarında yürüyorlardı, çünkü babası her şeye muktediri. Onlar zeminde bir yukarı bir aşağı yürürlerken babası gördükleriyle ilgili olarak bir şeyler anlatıyordu. Geçenlerle selamlaşıyorlar, arabalar gürültüyle geçiyordu; babasının sesi dağılırken, pastacı kadınların meyveleri her zamankinden daha çok cezbedici oluyordu. Johannes'e tanıdık gelen her şey hakkında babası çok açık bir şekilde, gayet canlı, doğrudan ve önemsiz detayları atlayarak tam yerinde ve onun bilmediği şeyleri çok özenli bir şekilde çizerek tasvir ediyordu. Babasıyla yapılan yarım saatlik bir yürüyüşün ardından bütün günü dışarıda geçirmiş kadar bitap düşmüş ve yorgun oluyordu. Johannes babasının büyüklü sanatını çabucak öğrenmişti. Evvelce destansı hikaye olarak vuku bulan ne varsa şimdi bir dramaya dönüşüyordu; turları süresince bir diyalog da devam ediyordu. Eğer tanıdık yollar boyunca yürüyorlarsa, gözden bir şey kaçmasın diye birbirlerini izliyorlardı. Yolun Johannes'e tanıdık gelmemesi durumunda, babasının eşsiz hayal gücü her şeyi biçimlendirebilirken, o her çocuksu arzuyu dramada gerçekleşen bir içerik gibi kullanmak üzere bağlantılar kuruyordu. Johannes için sanki dünya konuşma esnasında varoluş kazanıyor gibi oluyordu, sanki babası bizim Efendimiz ve kendisi, neşe içinde istediği kadar kendi aptalca heveslerini araya sıkıştırırmaya izinli, onun gözdesi olan biriydi; hiçbir zaman azarlanmayan, babası hiçbir zaman endişelendirilmeyen – her şey dahildi ve her zaman Johannes'in memnuniyeti içindi.

Hayat, baba evinde bu şekilde hayal gücünün gelişimine katkıda bulunurken, ona ilahî olanın lezzetini öğretiyordu; okulda aldığı eğitim de bununla uyumluydu. Latince dilbilgisinin ulvî otoritesi ve kuralların ilahî itibarı yeni bir heyecan geliştirdi. Yunanca

dilbilgisi onu cezbediyordu. Bu sebeple, şiir ritimlerinden hoşlandığı için genellikle yaptığı gibi Homer'i kendisine yüksek sesle okumayı unutmamıştı. Yunanca hocası dilbilgisini daha çok felsefi bir üslupla sunmuştu. Örneğin, dilbilgisinin belirlilik hâli [akuzativ] Johannes'e açıklandığında -bu hâl zaman ve mekanda bir uzamdır ve bu durumda hâli yönlendiren edat değil ilişkidir- her şey ona açık hale gelirdi. Edat kaybolur, zaman ve mekandaki genişleme, sezgi için kocaman boş bir resim gibi olurdu. Bir kez daha hayal gücü bağlantılar kurardı, fakat bu kez öncekinden farklı bir şekilde. Yürüme turlarında onu eğlendiren şey, rahatça uyarlayamadığı dolu mekandı. Hayal gücü küçük bir şeyden büyük şeyler oluşturacak biçimde çok üreticiydi. Oturma odasındaki pencerenin dışında yaklaşık on adet ot sapı büyümüşü. Burada o bazı zamanlar sapsapların arasında koşan küçük bir yaratık keşfediyordu. Bu sapsaplar sık ve karanlık yeşilliği olan muazzam bir orman oluyordu. Dolu mekan yerine, o şimdi boş bir mekana sahipti; tekrar gözünü dikip baktığında devasa genişlik dışında hiçbir şey görmüyordu.

Hayal dünyasında farkında olunmayan bir derinleşme – bazen daha estetik, bazen daha entelektüel - gelişirken, ruhunun diğer tarafı güçlü bir şekilde biçimleniyordu – mesela, anlık hisleri, hayret gibi. Bu durum, geleneksel olarak alışık olunduğu gibi çocukların etkilendiği büyü yoluyla değil, mükemmel üstü şeyler yoluyla oluşuyordu. Babası eşsiz hayal gücüyle karşı konulmaz bir diyalektiği birleştirmişti. O, ne zaman bir argüman üzerinde bir başkası ile tartışmaya girme fırsatı elde etse, Johannes kulak kesilirdi, daha da çok; çünkü her şey neredeyse bir şölen resmiyeti içinde ilerlerdi. Babası, daima muhalifinin söyleyeceği her şeyi söylemesine izin verir ve bir ihtiyat olarak ona cevap vermeden önce söyleyecek daha fazla bir şeyi olup olmadığını sorardı. Johannes, muhalifin durumunu hevesli bir ilgiyle takip ederek, müşterek meraka dahil olur, neticenin ne olacağı hakkında kendisi bir tahminde bulunurdu. Sonra bir sessizlik gelir, babasının cevabı bunu takip ederdi ve – bakın! - birden her şey değişirdi. Bunun nasıl olduğu Johannes için bir muamma olarak kalırdı, fakat ruhu bu dramada şenlenirdi. Muhalif tekrar konuşurdu ve Johannes fikirleri kaçırmamak için daha da dikkatli bir şekilde dinlerdi. Karşıdaki kişi kendi argümanını toparlardı ve Johannes neredeyse onun kalp atışını duyarak, ne olacağını sabırsızlıkla beklerdi. - Sonunda olan olurdu. Bir anda her şey tersine dönerdi; açıklanabilir olan açıklanamaz, kesin olan şüpheli, çelişik olan aşikar olurdu. Bir köpek balığı avını yakalamak istediğinde, sırtı üstüne dönmek zorundadır; çünkü ağzı karın bölgesindedir; sırtı koyu renk, karnı ise gümüşümsü beyazdır. Bu renk değişimini izlemenin olağanüstü bir gözlem olduğu söylenir. Bazen öyle parlak bir şekilde parıldar ki, gözleri kamaştırır, ancak izleyenler onu seyretmekten haz duyarlar. Johannes babasının tartışmalarını dinlediğinde benzer bir değişime şahit olurdu. Hem babası, hem de muhalifinin ne söylediklerini unutmaz, fakat bunun ruhunda oluşturduğu titremeyi asla unutmazdı. Okul hayatında buna benzer deneyimler yaşamıştı. Bir kelimenin nasıl bütün cümleyi değiştirebildiğini, haber kipli cümlenin ortasındaki bir istek kipinin bütünü nasıl farklı bir işığa çevirdiğini görmüştü. O büyüdükçe babası içine daha çok işliyor ve bu esrarengiz niteliğin farkına varıyordu. Sanki babası Johannes'in ne söylemek istediğini bilen gizli bir anlayışa sahipti; bu yüzden tek bir kelime bile her şeyi karıştırabilirdi. Babası bir eleştirimen gibi değil, doğrudan kendisi bir şey üzerinde tartıştığında, Johannes onun nasıl bir yol izlediğini, nasıl adım adım istediği yere

ulaştığını anlıyordu. Babasının tek bir kelimeyle her şeyi alaşağı edebilme sebebiyle ilgili şüphelenmeye başlaması, Johannes'in adım adım yapılan düşünme sürecinde bir şeyleri unutmuş olduğunu gösteriyordu.

Diğer çocukların şiirden ve perili hikayelerin sürprizlerinden büyülenmeleri gibi, Johannes Climacus da sezgi ve diyalektiğin dönüşümünden huzur duyuyordu. Bunlar çocuğa haz verip onun oyunu, genç adamın arzusu olmuşlardı. Böylece onun hayatı nadir rastlanan bir senaryo idi, genellikle ayrı bölümleri gösteren çeşitli geçişlerle belirlenmemişti. Johannes büyürken yanında bulunan oyuncakları olmamıştı; çünkü hayatının çoşkulu meşguliyetinin ne olacağı ile oynamayı öğrenmişti ve bu yüzden de o [bu meşguliyet] çekiciliğini kaybetmemişti. Küçük bir kız uzun süre oynadığı bebeğini en sevdiği haline getirir; çünkü kadının bütün hayatı sevgidir. Onun hayatı da benzer bir sürekliliğe sahipti; çünkü bütün hayatı düşünme idi.

Climacus üniversite öğrencisi oldu, yeterlilik sınavını kazandı, yirmi iki yaşına erişti ve hâl böyleyken onda hiçbir değişim olmadı - dünyaya karşı bir yabancıydı ve öyle kalacaktı. Bununla birlikte insanlardan kaçmıyordu; aksine kafa dengi kişileri bulmaya çalışıyordu. Fakat kendi görüşlerini açıklamaz, hiçbir zaman içinde olup bitenleri ifşa etmezdi - ondaki erotik bu yüzden çok derindeydi. Eğer ondan bahsederse yüzünün kızarabileceğini hissederdi; çok fazla ya da çok az öğrenmekten korkardı. Bununla birlikte diğerleri konuşurken her zaman dikkatliydi. Tıpkı derin sevgi yaşayan bir genç kızın sevgisinden bahsetmemeyi tercih etmesi, diğer kızlar onlar hakkında konuşurlarken neredeyse acı dolu bir gerginlikle onları dinlemesi gibi, mutlu veya hatta daha mutlu olup olmadığını sessizce denemek, her önemli ipucunu yakalamak için - işte bu Johannes'in sessizce her şeye dikkat kesilmesi gibidir. Sonra eve geldiği zaman felsefe ile uğraşanların söylediklerini düşündü, elbette, aradığı onların topluluğuydu.

Bir filozof olmak, kendini sadece spekülasyona adamayı istemek aklına gelmemişti. Bu düşünce hâlâ yeteri kadar içine işlememişti. Bir şeyden diğerine sıçramadığı doğrudu - düşünme onun tutkusuydu ve öyle kaldı - fakat hala daha derin bir tutarlılık için gerekli düşünsel dinginlikten yoksundu. İlgilendikleriyle ilgili hareket noktası olarak, en az ve en çok önemli olanlar onu cezbediyordu; onun için sonuç önemli değildi - sadece süreçle ilgileniyordu. Zaman zaman farklı noktalardan bir ve aynı sonuca nasıl ulaşmış olduğunu fark ediyordu, fakat bu derin anlamda onun dikkatini çekmiyordu. Onun daima arzusu yolunu zorlamaktı. Bir labirentten şüphelendiği her yerde yolu bulmak zorunda idi. Bir kez başlamıştı, onu hiçbir şey durduramazdı. Eğer zorluğa koşmuşsa, eğer onu çok önce tecrübe etmişse, genellikle çok basit bir çareye başvuruyordu. Kendini odasına kapatarak, her şeyi mümkün olduğunca şenlikli yapacak, yüksek sesle ve açıkça şöyle söyleyecekti: Ben onu *yapacağım*. Kişinin istediğini yapabileceğini babasından öğrenmişti ve babasının hayatı bu iddiayı çürütmemişti. Bu tecrübe Johannes'in ruhuna tarif edilmez bir kıvanç veriyordu. Kişinin istemesine rağmen yapamayacağı bir şeyin olması kabul edilemezdi. Fakat onun kıvancı zayıf bir arzu meselesi değildi, çünkü bir kez, bu harekete geçirici kelimeleri söylemişti, her şeye hazır, sonra o daha yüksek bir gayeye sahipti: Arzusuyla zorluklar sarmalı boyunca yolunu zorlamak. Bu teyit, ilham veren bir maceraydı. Bu şekilde onun hayatı her zaman maceralıydı. O, ormanlara ve macera yolculuklarına ihtiyaç duymuyordu, sadece şuna sahipti: Pencere küçük bir oda.

Erken yaşlarda ideallığe yönlendirilmesine rağmen, bu durum onun fiiliyâta (İng. actuality, Dan. Virkelighed) olan inancını ve güvenini zayıflatmamıştı. Beslendiği ideallığe çok yakındı, her şey çok doğal bir şekilde gerçekleşiyordu, öyle ki bu ideallık onun fiiliyâtı oldu ve tersine olarak çevresindeki fiiliyâta ideallığı bulma beklentisiyle doldu. Babasının buhranı bu düşünceye katkıda bulunmuştu. Şöyle ki, babasının sıra dışı bir adam olduğu Johannes'in onunla ilgili öğrendiği en son şeydi. Babası, onu standart ölçülere sahip olmadığını bildiği birkaç kişiden çok daha fazla şaşırtmıştı. Doğrusu, babası daha ziyade sıra dışıydı, bunu baba evindeyken öğrenmedi. Arada bir yaşlı, güvenilir bir arkadaş aileyi ziyaret ediyor ve babasıyla daha gizli bir konuşma cereyan ediyordu. Johannes sık sık babasının şöyle söylediğini duymuştu: "Ben boşuna iyiyim, bir şey yapamıyorum; benim bütün dileğim bir hayır kurumu içinde bulunmak." Bu bir şaka değildi. Babasının kelimelerinde ironinin izi yoktu; tersine Johannes'i üzen kasvetli bir ciddiyet vardı. O gündelik bir yorum da değildi, çünkü babası en az öneme sahip kişinin bile onunla karşılaştırılabilecek bir dahi olduğunu ispatlayabilirdi. Karşıt ispat hiçbir şeyi başaramıyordu; çünkü onun karşı konulmaz diyalektiği muhalifine neyin apaçık olduğunu unutturabilir, sanki dünyada başka hiçbir şey yokmuşcasına onun yaptığı yoruma hareketsizce bakakalmaya mecbur bırakabilirdi. Johannes'in bütün hayat görüşü, tabiri caizse, babasında saklıydı, ancak kendisi çok fazla anlayamadığından çelişki içinde sıkışmıştı; çünkü - muhalifinin canına ot tıkaması ve hakkından gelmesi hünerine rağmen - babasının kendi kendisiyle karşıtlık içinde olduğu, uzun zaman sonra kafasına dank etmişti. Johannes'in fiiliyâta olan güveni zayıflamamıştı. O, ideallığı, tarif ettikleri görkemine ne yazık ki bu dünyada bulunmadığı gerçeğinin cahili olan kişilerden farklı olmayan kitaplardan öğrenmemişti. Onun geliştirici etkisi, bilgisini nasıl değerli olarak ileri süreceğini bilen biri değil, bunun yerine mümkün olduğunca bilgisini önemsiz ve değersiz olarak nasıl sunacağını bilen biri şeklinde olmuştu.

PARS PRIMA

JOHANNES CLIMACUS GELENEKSEL FİKİRLERİN YARDIMIYLA FELSEFE YAPMAYA BAŞLAR

Başkalarının konuşmalarını dinlerken, son dönem filozoflar arasındaki büyük düşünürlerin eserleriyle karşılaşmadığını fark etti. Bu isimlerden coşku ve neredeyse hayranlıkla bahsedildiğini tekrar tekrar duymuştu. Onların isimlerini duymak ona kelimelerle anlatılmaz bir keyif vermesine rağmen, eserlerini okumaya cüret etmemişti; çünkü onları çalışmanın uzun süre gerektirecek kadar zor olduğunu duymuştu. Onu engelleyen korkaklık ya da tembellik değildi, fakat erken çocukluk çağlarından beri tabiatında var olan sancılı bir histi: O diğer insanlar gibi değildi. Bu farklılıktan mutluluk duymuyordu, bunun yerine onu, muhtemelen bütün hayatı boyunca tahammül etmek zorunda olduğu bir baskı olarak görüyordu. Dünyaya pek çok acıyla birlikte bırakılan ve annesi onun doğumu üzerine yaşadığı neşeyle bu acıyı unutmuş olsa bile, kendisi unutamayan bir çocuk gibi hissediyordu.

Okumaya gelince, Johannes şimdi tuhaf bir çelişki tecrübe etmişti. Tanıdık kitaplar onu tatmin etmiyordu, fakat hâlâ kitapları suçlamaya cesaret edemiyordu.

Seçkin kitapları okumaya kalkışmıyordu. Böylece gittikçe daha az okudu, sessizlik içinde kafa yormaya olan eğilimini takip etti. Gittikçe daha çok utanıyordu, büyük düşünürlerin onun da düşünmek istemesini duymaları halinde, ona gülmesinden korkuyordu; tıpkı evlenmemiş genç kızların arsız bir şekilde erotik sevginin mutluluğunu bilmek istemeleri durumunda, güzel bayanların onlara gülmesi gibi. O sessizdi, fakat her şeyi daha fazla bir dikkatle dinliyordu.

Başkalarının konuşmalarını dinlediğinde, belirli bir ana fikrin tekrar tekrar gündeme geldiğine dikkat etti; bunun üzerine onu kavradı ve kendi düşünmesinin öznesi yaptı. Böylece kader, tam olarak ihtiyaç duyduğu şekilde dava konusunu ona temin ederek yardım etti. Daha saf, daha el değmemiş, tabiri caizse, ödev, onun için daha değerliydi; başkaları onun düşünmesine ne kadar az yardım ederse, o, o kadar mutlu oluyor ve her şey onun için daha iyi gidiyordu. Eğer fikir ona başkalarının ellerinin arasından geçmeksizin yeni düşen bir kar gibi geliyorsa, bu fikirle ilgili yapabileceği en iyi düşünme ona bir eksiklik gibi görünüyordu. O gerçekten onu olabilecek büyük bir şey addediyordu. Diğerlerinde olduğu gibi, çeşitli düşünürlerin çok çeşitli düşüncelerini arkaya atmıştı. Nihayet kısa zaman sonra düşünmenin hazzı içinde bu acıyı unuttu.

Diğerlerinin konuşmalarını dinleyerek, tekrar tekrar ortaya çıkan, ağızdan ağıza dolayan, her zaman methedilen, her zaman hürmet edilen belirli bir tezin varlığını fark etti.² Şimdi hayatında belirleyici bir rol üstlenecek bir tez ile karşı karşıya gelmişti. Kişinin geçmişinde sıkça anılan bir isim - ki bu ismin anılmasıyla her şey öz bir şekilde ifade edilebilir; işte böyle bu tez de onun yaşamı olmuştur. Bu tez onun düşünme faaliyeti için bir ödev oldu. Onun vasıtasıyla uzun mu yoksa kısa bir süre boyunca mı düşüneceğini bilmiyordu. Fakat şunu biliyordu: Bu zaman gelinceye kadar onu salıvermeyecekti, bu durum hayatına mâl olsa bile.

Onu daha heyecanlı yapan şey, genellikle bu tez ve bir filozof olmak arasında kurulan bağlantıydı. Bir filozof olmayı başarıp başaramayacağını bilmiyordu, fakat yapabileceğinin en iyisini yapacaktı. Dingin bir vakarla başlaması gerektiğine karar verdi. Dion'un coşkusu anımsayarak kendini cesaretlendirdi; Dionysius, savaşa başlamak için bir avuç adamla gemi yolculuğuna çıkmış ve şöyle demişti: Benim için bu katılım yeterli. Eğer bir başarı elde edemeden karaya ayak bastığım anda ölürsem, bu ölümü mutlu ve onurlu bir ölüm sayarım.

O şimdi bu tez ile felsefe arasındaki bağlantıyı açıklamaya çabalıyordu. Bu meseleyle meşgul olması onun için cesaretlendirici bir başlangıç olmuştu; ilişki netleştikçe, asıl meselesine daha coşkulu devam ediyordu. Böylece bu felsefi teze yoğunlaştı ve aynı zamanda toplayabildiği her ipucuyla dikkatle ilgilendi. Eğer kendi düşünme sürecinin diğerlerinden farklı olduğunu sezinleseydi, onlarınkini ezberler, başa döner ve her şeye baştan başlardı. Onların düşünme sürecinin genellikle kısa ve öz olması gerçekte onu etkiliyordu, fakat onların üstünlüğünün sadece yeni bir fikir olduğunu görüyordu.

² Alt yazı: Birçok kez şunun tekrarlandığını duydu: *De omnibus dubitandum est* [Her şeyden şüphe edilmelidir.]

Artık kendi faaliyetlerine başladı ve ivedilikle bu felsefi tezle ilgili diğerlerinden duyduğu üç ilkesel ifadeyi sıraladı. Bu üçü sırasıyla şöyleydi: 1) Felsefe şüpheyile başlar; 2) Felsefe yaparken kişi şüphe duymalıdır; 3) Modern felsefe şüpheyile başlar.

PARS SECUNDA

Şüphe Etmek Ne Demektir?

1. Şüphenin Mümkün Olabilmesi İçin Varoluş Tabiatı Nasıl Düzenlenmelidir?

Johannes tartışmasına bu soru ile başlayıp onu deneysel cevapladığında, hayatın bütün aşırı uçlarla ilgili kafa karıştırıcı dağılımı gizleyen bir çeşitlilik sunabileceğini kuşkusuz anladı. Diğer bir deyişle, kişide şüphe uyandıran şeyin ne olduğu son derece farklıydı, aynı zamanda bunlar karşıt ta olabilirdi; çünkü biri başkasında şüphe uyandırmak için şüphe üzerinde tartışırca, bu yolla tam da imanını uyandırabilirdi, imanının tersine olarak şüpheyi uyandırması gibi. Bu paradoksal diyalektik sebebiyle onun erkenden fark ettiği gibi, bilginin herhangi bir alanında analoji yoktu; çünkü bütün bilgi, nesnesi ve bilenle doğrudan ve içkin bir ilişki içindeydi, üçüncü ile ters ve aşkın bir ilişki yoktu. Bu noktada kolayca kavradı ki, herhangi bir deneysel gözlem hiçbir sonuca götürmeyecekti. Eğer bu sorunun cevabını arıyorsa başka bir yol tutmak zorundaydı. *Şüphenin şuurdaki ideal imkanını* (olabilirlik, İng. possibility) araştırmak durumundaydı. Bu, elbette aynı şey üzerinde devam etmeyi gerektiriyordu, bununla birlikte farklı olan olayların geliştiği fenomendi; çünkü o, kendi kendine olmaksızın fenomen yoluyla, fenomenin etkisiyle açıklanıyordu. Sonra kişide şüphe oluşturan ne varsa istenildiği gibi farklılık gösterebilirdi, eğer bu imkan kişide bulunmasaydı, hiçbir şey onu uyandırmayacaktı. Dahası, olayların geliştiği fenomenin farklılığı karşıtlığın biri olabileceği için, imkan bütün olmak, insan şuru için özsel olmak durumundaydı.

Daha sonra şuru kendinde kabul ederek - öyle ki her türlü özel şuru açıklayan, fakat kendinde olmaksızın belirli bir şuur olamayan - araştırmaya yöneldi. Kendisine, dış dünyadan şüphe eden şuurun tabiatının ne olabileceğini sordu. Çocukta şuur vardır, fakat bu şuur, kendi kendine dış dünyadan şüphe eder. Öyleyse çocukluk şuru nasıl nitelendirilebilir? Gerçekte o hiç de nitelendirilemez, sadece dolaysız olduğu söylenerek açıklanabilir. *Dolaysızlık* tam olarak bir *belirlenemezliktir*. Dolaysızlıkta hiç bir ilişki yoktur, çünkü ilişki olur olmaz dolaysızlık iptal olur. *Bu yüzden dolaysız olarak her şey hakikattir,*³ fakat bu hakikat, bir sonraki anda hakikat dışıdır, *çünkü dolaysızlık içinde her şey hakikat dışıdır*. Eğer şuur dolaysızlık olarak kalabilirse, o zaman hakikat sorusu fesh olur.

Hakikat sorusu nasıl ortaya çıkar? Hakikat dışılık, asılsızlık yoluyla, çünkü hakikat hakkında sorduğum aynı anda, asılsızlık hakkında zaten sormuş olurum.

³ Yunan Sofistlerinin tezi 'her şeyin doğru olduğu'dur. Platon özellikle olumsuz olanın var olduğunu göstererek onları çürütmeye çalışmıştır. (cf. Sofist) Schleiermacher'in duyguları göz önüne alan öğretisi 'her şeyin doğru olduğu'nu söylüyordu. (Bkz. Dogmatikler'in başlangıcı; bazı karşı cevaplar, Erdmann, *Bruno Baur's journal*, III, Bölüm 1, 11.) Heraklitus'un 'Her şey vardır ve her şey yoktur.' tezini Aristoteles, 'Her şey doğrudur.' anlamında yorumlamıştır. Bkz. Tennemann, *Geschichte der Philosophie*, 1, 237, not.

Hakikat sorusunda şuur başka bir şeyle ilişki kurar ve bu ilişkiyi mümkün kılan şey asılsızlıktır.

Hangisi önce gelir, dolaysızlık mı, ortalama⁴ mı? Bu yanıltıcı bir sorudur. Thales'in farazî olarak gündüzün mü gecenin mi ilk olarak meydana geldiğini soran kişiye verdiği cevabı hatırlatır: Gece bir gün öncedir. [Gece demiştir, bir gün daha yaşıdır.] (bkz. Diogenes Laertius, I, 36).

O halde şuur dolaysızlıkta bulunabilir mi? Bu saçma bir sorudur, çünkü eğer mümkün olsaydı, hiçbir surette şuur olmayacaktı. Fakat öyleyse nasıl dolaysızlık iptal edilebilir? Ortalama *önceden* varsayarak onu fesh eder. Bu durumda dolaysızlık nedir? O gerçekliğin (İng. reality, Dan. Realitet) kendisidir. Ortalama nedir? O bir kelimedir. Biri diğerini nasıl iptal edebilir? Daima şart koşulan söylemler vererek.

Dolaysızlık gerçekliktir; dil idealliktir; şuur karşıtlıktır (Dan. Modsigelse). Gerçeklik hakkında bir ifadede bulunduğum anda karşıtlık oluşur, çünkü söylediğim şey idealliktir.

O halde şüphenin imkanı, yapısı karşıtlık olan şuurda bulunmaktadır ki, bu karşıtlık ikilik (Dan. Duplicitet) yoluyla oluşur ve kendisi bir ikilik üretmektedir.

Bu tür bir ikilik kaçınılmaz olarak iki tezahüre sahiptir. İkilik, gerçeklik ve idealliktir; şuur aradaki ilişkidir. Ya gerçekliğin ideallik ile ilişkisini kurabilirim ya da ideallığın gerçeklik ile ilişkisini kurabilirim. Gerçeklikte kendisi yoluyla şüphenin imkanı oluşmaz. Karşıtlık dilde ifade ettiğim zaman mevcut olur, çünkü [sadece] onu ifade etmeyip başka bir şey üretirim. Şu ana kadar söylenenler gerçekliğin bir anlatımı olarak farz edilmelidir, ben bunu ideallik ile ilişkilendiriyorum; şu ana kadar söylenenler benim tarafımdan üretildi, idealliği gerçeklik ile ilişkilendirdim.

Şimdiye kadar [genellikle kabul edildiği üzere] bu alışveriş karşılıklı bir bağlantı olmadan gerçekleşmiş, şuur sadece kendi imkanı üzere var olmuştur. İdeallikte her şey, gerçeklikteki gibi mükemmel bir şekilde doğrudur. Bu yüzden dolaysız olarak her şeyin doğru olduğunu söyleyebildiğim gibi, dolaysız olarak her şeyin fiilî (İng. actual, Dan. virkelig) olduğunu da söyleyebilirim; çünkü ideallığın gerçeklik ile ilişkiye girdiği ana kadar *imkan* ortaya çıkmayacaktır. Dolaysızlıkta en yanlış ile en doğru eşit derecede doğrudur; dolaysızlıkta en mümkün ile en imkansız olan eşit olarak fiilidir. Bu alışveriş çatışma olmaksızın gerçekleştiği sürece şuur fiilî olarak var olmaz ve bu şartırtıcı yanılma hiçbir iptale sebep olmaz. Gerçeklik şuur değildir, ideallik de öyle. Ancak şuur ikisi olmaksızın var olmaz; karşıtlık şuurun ve onun tabiatının varoluşa gelmesidir (Dan. Tilbliven).

Daha ileriye gitmeden önce, bu noktada genellikle tefekkür (İng. reflection) olarak adlandırılardan, şuur olarak bahsedilip bahsedilemeyeceğini veya niçin böyle söylenmediğini düşündü.⁵ Bu tanımı şu şekilde biçimlendirdi: Tefekkür, *ilişkinin*

⁴ Çevirenin notu: Danca'da *Middelbarheden*, İngilizce'de *mediacy* olarak kullanılan terim 'ortalama' olarak tercüme edilmiştir. Hegel'in diyalektik mantığına göre tez ve antitez, sentezle ortalanır. Terimin Hegel mantığındaki ortalama işlemiyle bağlantısı düşünülebilir.

⁵ Not. Johannes'in burada açıkladığı şey önem dışı değildir. Modern felsefe terminolojisi sıklıkla kafa karıştırıcıdır. Mesela, o *sinnliches Bewusstsein, wahrnehmendes B., Verstand*

imkanlıdır, şuur ilk biçimi karşılık olan ilişkidir. Sonuçta o, aynı zamanda tefekkürün kategorilerinin her zaman ikili olduğunu fark etti. Mesela, ideallik ve gerçeklik, ruh ve beden, doğruyu bilmek, iyiyi arzulamak, güzeli sevmek, Tanrı ve evren gibi. Bunlar tefekkürün kategorileridir. Tefekkür anında ilişkiyi mümkün kılacak şekilde birbirleriyle bağlantı kurarlar.

Bununla birlikte şuurun kategorileri *üç bölünmüştür*; aynı zamanda dilin de gösterdiği gibi, “*Bu duygusal izlenimin şuurundayım.*” dediğimde, üçlü bir grup açıklıyor olurum. Şuur zihindir (Dan. Aand) ve birin zihin dünyasında bölündüğünde, hiçbir zaman iki değil, üç olması dikkat çekicidir. O halde şuur tefekkürü gerektirir. Böyle olmazsa şüpheyi açıklamak imkansız olurdu. Kuşkusuz dil bununla çatışıyor görünür, çünkü pek çok dilde, bildiği kadarıyla, ‘şüphe etmek’ terimi etimolojik olarak ‘iki’ kelimesiyle bağlantılıdır. O, bunun sadece şüphenin ön koşulu olduğu tahmininde bulundu; fakat daha fazlası, ‘ben’in zihin olarak iki olur olmaz, *eo ipso* [işte bu sebepten] üç olması, ona daha da açık olarak göründü. Hiçbir şey olmayıp ikilikler olsaydı, şüphe mevcut olamazdı, çünkü şüphenin imkanı tamamen iki terimin diğeriyle ilişkili olduğu üçüncüde yatar. Bu yüzden kendimizi tersten ifade etmedikçe tefekkürün şüpheyi ürettiğini söyleyemeyiz; şüphenin tefekkürü gerektirdiğini söylemeliyiz, ancak *ilki [pirius]* kalıcı değildir. Şüphe iki terim arasındaki ilişki yoluyla ortaya çıkar; fakat bunun için, bu ikinin olması gerekir. Yine de daha yüksek bir ifade olan şüphe önce gelir, sonradan gelmez.

Tefekkür ilişkinin imkanlıdır. Bu aynı zamanda şu şekilde de söylenebilir: Tefekkür *ilgisizliktir*. Lakin şuur ilişkidir ve dolayısıyla ilgidir, mükemmel bir şekilde ‘ilgi’ (*interesse* [arada olma]) kelimesiyle ifade edilen çift anlamlı bir ikiliktir. Böylece, bütün ilgisiz bilgi (matematik, estetik, metafizik) sadece şüphenin önkoşuludur. İlgi iptal olur olmaz, şüphe ele geçirilmez, tesirsiz hale getirilir ve bilgi denilen bütün her şey basit bir yozlaşma olur. Bu şekilde kişinin şüphenin, sözüm ona nesnel düşünmeyle başa çıkabileceğini düşünmesi bir yanlış anlamadır. Şüphe herhangi bir nesnel düşünmeden daha yüksek bir biçimdir; çünkü o ikinciyi önceden varsayar, fakat daha fazlası da vardır, ilgi ya da şuur olan bir üçüncüye de sahiptir.

Bu bağlamda o, modern yollarla şüphenin üstesinden gelmekten ziyade Yunan şüphecileriyle bağlantı kurmanın daha tutarlı olduğunu düşündü. Onlar şüphenin ilgi üzerine kurulduğunun gayet farkındaydılar ve bu yüzden mükemmel bir tutarlılıkla, ilgiyi ilgisizliğe dönüştürerek şüpheyi fesh edebileceklerini düşündüler. Söz konusu yöntemde, şüphenin ne olduğu bilgisizliğine dayanmış görünen tutarsızlığın tersine bir tutarlılık vardı ki, bu modern felsefeyi sistematik bir şekilde şüpheyi ele geçirmeyi istemeye yönlendirdi.

Sistem bütünüyle mükemmel, hatta fiiliyât (İng. actuality, Dan. Virkelighed) ilerleme raporlarını aşmış olsa bile, hâlâ şüphenin üstesinden gilemeyecekti – o sadece başlar – çünkü şüphe ilgiye dayanır ve [oysa] bütün sistematik bilgi ilgisizliktir.

[duyu farkındalığı, algı farkındalığı, anlayış] gibi şeylerden bahseder. Halbuki bunlara “duyu algısı”, “deneyim” demek daha uygundur; çünkü şuur için daha fazlası geçerlidir. Hegel’in şuurdan kendilik-şuuruna, kendilik-şuurundan akla [Dan. Fornuft] geçişi nasıl formüleştirdiğini görmek gerçekten ilginçtir. Bu geçiş, yalnızca başlıklardan oluştuğunda yeterince kolaydır.

Bu göstermektedir ki, şüphe en yüksek varoluş (Dan. Tilværelse) biçiminin başlangıcıdır; çünkü diğer her şeye onun ön koşulu olarak sahiptir. Yunan şüphecileri çok istisnai olarak, ilginin yok edilmesi durumunda şüphe hakkında konuşmanın mantıksız olduğunu iyi anlamışlardı; muhtemelen nesnel şüphe hakkında konuşmanın kelimelerle yapılan bir oyun olduğunu da fark etmişlerdi. İdeallik ve gerçekliği (Dan. Realitet) sonsuza dek karşıtlık içinde bırakalım ve bir gün - şuur, ilgi var olmadıkça, bu mücadelede şuur bir ilgiye sahip olmadıkça şüphe yoktur - bunların uzlaşmasına izin verirsek, şüphe her zamanki gibi etkin bir şekilde devam edecektir.

O halde şuur, yöntemi karşıtlık olan bir ilişkidir. Fakat şuur bu karşıtlığı nasıl keşfeder? Eğer yukarıda tartışılan, ideallik ve gerçekliğin tecrübesizlik içinde birleşebileceklerine dair yanlış anlama devam ederse, şuur hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktır; çünkü şuur tam olarak çatışma yoluyla doğar, tıpkı onun çatışmayı gerektirmesi gibi. Dolaysız bir şekilde çatışma yoktur, o ortalamada vardır. *Tekerrür* sorusu belirir belirmez, çatışma ortaya çıkar, çünkü sadece daha önce olanın tekerrürü anlaşılabilir.

Benzer şekilde gerçeklikte tekerrür yoktur. Bu hiç de bütün şeylerin farklı olmasından dolayı değildir. Eğer dünyadaki her şey bütünüyle özdeş olsaydı, yine gerçeklikte tekerrür olmayacaktı, çünkü gerçeklik sadece andadır. Eğer dünya, güzel olmaktan ziyade, renksiz, eşit büyük kayalardan ibaret olsaydı, yine de tekerrür olmazdı. Bütün sonsuzluk boyunca her anda bir kaya parçası görebilirdim, fakat bunun daha önce görmüş olduğumla aynı olup olmadığı gibi bir soru olmayacaktı. İdeallikte tek başına bir tekerrür yoktur, çünkü *idea* vardır ve aynı kalır; böyle olduğu için tekrar edilemez. İdeallik ve gerçeklik birbirlerine temas ettiklerinde tekerrür ortaya çıkar.

Mesela, o anda bir şey gördüğümde, ideallik olaya girer ve bunun bir tekerrür olduğunu açıklar. Buradaki karşıtlık aynı zamanda bir diğer halin de var olmasıdır. Benim gördüğüm dışarıda olandır, fakat aynı anda onu diğer bir şeyle ilişkilendiririm; dışarıda olan aynıdır ve diğerinin de aynı şey olduğunu açıklar. İşte bu yeniden katlamadır (Dan. Fordobling); bu bir tekerrür meselesidir. Böylece ideallik ve gerçeklik çakışır – hangi ortamda? Zamanda? Aslında bu imkansızlıktır. Ebediyette? Gerçekte bu imkansızlıktır. Nedir o zaman? Şuurla –karşıtlık buradadır. Sanki birinin, bütün varoluşun *ideanın* bir sureti olup olmadığını ve bu bağlamda görünür varoluşun, belirli bir buharlaşmış anlamda tekerrür olup olmadığını sorması gibi, soru ilgisiz değildir. Buradaki soru daha belirgin biçimde şuurdaki bir tekerrürdür, sonuç olarak hatırlamadır. Hatırlama da aynı karşıtlığı içerir. Hatırlama ideallik değildir; o olmuş olan idealliktir. O gerçeklik değildir; olmuş olan gerçekliktir – ki bu, tekrar bir çifte karşıtlıktır; çünkü ideallik, kavram bakımından geçmiştir ve benzer şekilde gerçekliğin hakikati kavramı açısından sabittir.

Johannes Climacus, or de Omnibus Dubitandum Est

Abstract

Johannes Climacus or De omnibus dubitandum est, one of early works of Danish philosopher Soren Aabye Kierkegaard, is about the critiques of "Everything must be doubted" principle. With regard to modern philosophy, Descartes had defined this as the fundamental principle of philosophy and this approach was also led by Hegel, the owner of the prevailing philosophical view in Kierkegaard's period. While criticizing to begin philosophy with doubt, Kierkegaard introduced distinctive commentaries regarding the concepts of doubt, consciousness and reflection. Here is the translation of some parts of aforementioned work of the philosopher.

Keywords

Doubt, Consciousness, Reflection, Ideality, Reality.